

Research Paper



Model Evaluation of Addiction Tendency According to Parenting Styles with the Mediation Role of Emotional Self-Regulation in University Students



Elaheh Amirnia¹, Mohammad Mohammadipour^{2*}, Seyyed Ebrahim Alizadeh Mousavi²

1. PhD student, Department of Psychology, Bojnord Branch, Islamic Azad University, Bojnord, Iran.
2. Assistant Professor, Department of Psychology, Qochan Branch, Islamic Azad University, Qochan, Iran.



DOI: [10.22034/JMPR.2023.55115.5401](https://doi.org/10.22034/JMPR.2023.55115.5401)

URL: https://psychologyj.tabrizu.ac.ir/article_17983.html



ARTICLE INFO

ABSTRACT

Keywords:
Addiction Tendency,
Parenting Styles,
Emotional Self-
Regulation

The objective of the present study was the structural modeling of university students' addiction seeking according to parenting styles with the mediation role of emotional self-regulation. The research is applicative and the research method was correlational through structural equations modeling. The statistical population of the study included the students at Islamic Azad University, Ghoochan branch, in the second semester of academic year 2020-21. Three hundred and forty students were selected from the statistical population as the sample through proportional stratified random sampling method. The research instruments were emotional self-regulation (Gross, John, 2003), addiction tendency questionnaire (Wade, Butcher, 1992) and parenting style questionnaire (Baumrind, 1972). The data analysis was conducted through structural equations modeling via SPSS and Amos versions 23. The results showed that authoritarian parenting style has a direct effect on emotional self-regulation ($p < 0.05$, $\beta = 0.533$) and addiction tendency ($p < 0.05$, $\beta = 0.437$) of students. was significant and was able to explain 28.4 and 19.1 percent of the variance of these variables, respectively. Also, authoritarian parenting style has a significant direct effect on emotional self-regulation ($p < 0.05$, $\beta = 0.545$) and addiction tendency ($p < 0.05$, $\beta = 0.462$) of students. able to explain 29.5 and 21.3 percent of the variance of these variables, respectively. In addition, permissive parenting style had a significant direct effect on emotional self-regulation ($\beta = -0.426$, $p < 0.05$) and addiction tendency ($\beta = 0.518$, $p < 0.05$) of students. and was able to explain 18.1 and 26.8 percent of the variance of these variables, respectively. Finally, emotional self-regulation on addiction tendency ($\beta = -0.547$, $p < 0.05$) of students had a significant direct effect and was able to explain 29.9 percent of the variance of this variable and in relation to parenting styles with Students' addiction tendency also plays a significant mediating role ($p < 0.05$). Paying attention to the significant mediating role of emotional self-regulation, it is possible to reduce the incidence of addiction among students by using effective interventions such as emotional self-regulation training.

Received: 2023/01/26
Accepted: 2023/02/21
Available: 2024/05/13



* **Corresponding Author:** Mohammad Mohammadipour
E-mail: mmohamadipoor@yahoo.com



ارائه مدل گرایش به اعتیاد دانشجویان بر اساس سبک‌های فرزندپروری با نقش میانجی‌گری خودتنظیمی هیجانی^۱



الهه امیرنیا^۱، محمد محمدی پور^{۲*}، سید ابراهیم علیزاده موسوی^۲

۱. دانشجوی دکترا، گروه روانشناسی، واحد بجنورد، دانشگاه آزاد اسلامی، بجنورد، ایران.

۲. استادیار، گروه روانشناسی، واحد قوچان، دانشگاه آزاد اسلامی، قوچان، ایران.



DOI: [10.22034/JMPR.2023.55115.5401](https://doi.org/10.22034/JMPR.2023.55115.5401)

URL: https://psychologyj.tabrizu.ac.ir/article_17983.html



چکیده

مشخصات مقاله

هدف پژوهش حاضر الگویابی ساختاری گرایش به اعتیاد دانشجویان بر اساس سبک‌های فرزندپروری با نقش میانجی‌گری خودتنظیمی هیجانی بود. پژوهش از نوع کاربردی و روش پژوهش همبستگی به شیوه مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش شامل دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان در نیمسال دوم سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بود. از بین جامعه آماری ۳۴۰ نفر به شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبتی به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش شامل پرسشنامه خودتنظیمی هیجانی (گروس و جان، ۲۰۰۳)، پرسشنامه گرایش به اعتیاد (وید و بوچر، ۱۹۹۲) و پرسشنامه سبک فرزندپروری (بامریند، ۱۹۷۲) بودند. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری، به وسیله نرم‌افزار SPSS و Amos ویرایش صورت گرفت. نتایج نشان داد که سبک فرزندپروری مستبدانه بر خودتنظیمی هیجانی ($\beta = -0.533, p < 0.05$) و گرایش به اعتیاد ($\beta = 0.437, p < 0.05$) دانشجویان دارای اثر مستقیم معنادار بوده و توانسته به ترتیب ۲۸/۴ و ۱۹/۱ درصد از واریانس این متغیرها را تبیین کند. همچنین سبک فرزندپروری مقتدرانه بر خودتنظیمی هیجانی ($\beta = 0.545, p < 0.05$) و گرایش به اعتیاد ($\beta = -0.462, p < 0.05$) دانشجویان دارای اثر مستقیم معنادار بوده و توانسته به ترتیب ۲۹/۵ و ۲۱/۳ درصد از واریانس این متغیرها را تبیین کند. در ادامه سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه بر خودتنظیمی هیجانی ($\beta = -0.426, p < 0.05$) و گرایش به اعتیاد ($\beta = 0.518, p < 0.05$) دانشجویان دارای اثر مستقیم معنادار بوده و توانسته به ترتیب ۱۸/۱ و ۲۶/۸ درصد از واریانس این متغیرها را تبیین کند. در نهایت خودتنظیمی هیجانی بر گرایش به اعتیاد ($\beta = -0.547, p < 0.05$) دانشجویان دارای اثر مستقیم معنادار بوده و توانسته ۲۹/۹ درصد از واریانس این متغیر را تبیین کرده و در رابطه سبک‌های فرزندپروری با گرایش به اعتیاد دانشجویان نیز نقش میانجی معنادار ایفا کند ($p < 0.05$). با توجه به نقش میانجی معنادار خودتنظیمی هیجانی، می‌توان با بکارگیری مداخلات موثر همانند آموزش خودتنظیمی هیجانی از بروز گرایش به اعتیاد در نزد دانشجویان کاست.

کلیدواژه‌ها:

گرایش به اعتیاد، سبک‌های فرزندپروری، خودتنظیمی هیجانی

دریافت شده: ۱۴۰۱/۱۱/۰۶

پذیرفته شده: ۱۴۰۱/۱۲/۰۲

منتشر شده: ۱۴۰۳/۰۲/۲۴

۱. مقاله حاضر برگرفته از رساله دوره دکتری تخصصی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد است.

* نویسنده مسئول: محمد محمدی پور

رایانامه: mmohamadipoor@yahoo.com

مقدمه

از عوامل اساسی توسعه پایدار و همه جانبه، توجه ویژه به جمعیت جوان به ویژه دانشجویان به عنوان قشر صاحب تفکر و اندیشه است. پرورش استعدادها و قابلیت‌های دانشجویان هم‌هنگ با نیازها و تحولات جامعه می‌تواند زمینه تحقق اهداف تعریف شده آرمان‌های یک ملت را فراهم سازد (عبدالرحمان^۱، ۲۰۲۰). آنچه مسلم است دانشجویان به عنوان محور اصلی، نقش درجه اول را در این میان ایفا می‌کند. بنابراین توجه به مسائل و مشکلات عدیده فرا روی آنان و چاره اندیشی برای حل آنها از وظایف اساسی نظام آموزش عالی و دانشگاه است. دانشگاه باید ضمن تربیت دانشجو و آماده‌سازی وی برای پذیرش مسئولیت‌های تخصصی و حرفه‌ای اقدام به پرورش سالم عاطفی و اجتماعی او هم‌هنگ با باورها و ارزش‌های فرهنگی، اجتماعی، خانوادگی، دینی و تاریخی نماید تا از طریق تحقق مفهوم استقلال فردی، هویت او را که از دوره‌های قبل شکل یافته به کمال برساند (وانگ^۲ و همکاران، ۲۰۱۸). متأسفانه در سال‌های اخیر مشکلات عاطفی، روانی و اجتماعی در بین دانشجویان به قدری روند صعودی نگران‌کننده‌ای داشته است که پدیده‌های ناهنجار از جمله بدتر شدن سلامت روان، گرایش به مصرف مواد مخدر، افت تحصیلی و ... از موانع جدی پیشرفت دانشگاه هستند (مینز^۳ و همکاران، ۲۰۱۸). بر این اساس یکی از نگرانی‌های اصلی برنامه‌ریزان حوزه آموزش و فرهنگ جامعه، گرایش به اعتیاد^۴ دانشجویان است که می‌تواند روند پیشرفت تحصیلی، اجتماعی و شغلی آنان را با آسیب جدی مواجه سازد (کاظمی رضایی و کاظمی رضایی، ۱۳۹۹).

گرایش به اعتیاد، یکی از معضلات بزرگ در جوامع امروزی است. در حال حاضر کمتر کشوری است که با مسئله اعتیاد دست و پنجه نرم نکند. با مطالعه روند سوء مصرف مواد در کشور ما مشاهده می‌شود که میزان مبتلایان به سوء مصرف مواد تقریباً هر ۱۲ سال، دو برابر شده و سالانه ۸ درصد بر جمعیت آنان افزوده می‌گردد (بوسعیدی و همکاران، ۱۴۰۰). از نظر بهداشتی سالیانه به طور متوسط ۵ میلیون نفر در جهان به خاطر مصرف مواد مخدر از بین می‌روند و حدود ۴۲ میلیون نفر به واسطه سوء مصرف مواد مخدر به بیماری ایدز مبتلا می‌شوند (کاتبرتسون^۵ و همکاران، ۲۰۲۳). سن ابتلا به اعتیاد در دو دهه اخیر به شدت کاهش یافته و به زیر ۲۰ سال و گاهی به ۸ سالگی نیز رسیده است، به طوری که گرایش به مصرف مواد مخدر در دانش‌آموزان دبیرستانی ۱۲/۴ درصد برآورد شده است (لی^۶ و همکاران، ۲۰۲۱). شیوع دقیق این مشکل در بین دانشجویان کشور ما به روشنی مشخص نیست، اما پژوهش‌های مختلف میزان متفاوتی از ۲۰ درصد تا ۴۰ درصد را برای شیوع سوء مصرف مواد مخدر در بین دانشجویان کشور اعلام کرده‌اند (اسماعیل بیگی ماهانی و همکاران، ۱۳۹۸). پژوهش صرامی و همکاران (۱۳۹۵)؛ به نقل از کاظمی رضایی و کاظمی رضایی، ۱۳۹۹) بر روی

۴۰۰ دانشجو نشانگر آن بود که ۸/۵ درصد آنان بیش از یکبار به مصرف مواد پرداخته بودند، ۱/۵ درصد آنان حشیش مصرف کرده بودند و ۱۰ درصد حوزه‌های دانشجویی کشور بیش از یک بار تجربه مصرف مواد را گزارش کرده‌اند. گرایش به مصرف مواد مخدر به منزله عادت نامقبول در تمام جوامع بشری، مردان و زنان بی‌شماری را از نوجوانی تا بزرگسالی درگیر کرده است. گرایش به مصرف مواد رابطه مستقیم با حوزه‌های نگرشی افراد مانند درک آنها از قانونی بودن و میزان پذیرش اجتماعی مواد، ضررهای ناشی از مصرف مواد و یا حالات و پیامدهای خوشایند مصرف مواد دارد (آنجلیس^۷، ۲۰۱۵). عوامل فردی، خانوادگی و اجتماعی مختلفی هستند که می‌توانند بروز گرایش به اعتیاد را سبب شوند. یکی از عوامل اصلی خانوادگی سوق نوجوانان و جوانان به سمت مواد مخدر والدین و سبک‌های فرزندپروری^۸ آنان است (گاطع‌زاده و مولایی‌راد، ۱۳۹۹).

نگرش‌ها، اعتقادات و رفتارهای والدین که در قالب الگوی خانوادگی یا سبک‌های فرزندپروری نمود پیدا می‌کند، عامل بسیار مهمی در تکوین شخصیت و هویت فرزندان و همچنین گرایش آن‌ها به سمت رفتارهای پرخطر و سوء مصرف مواد محسوب می‌گردد. چنان‌که رشد یافتن در یک محیط خانوادگی گرم و صمیمی به طور مثبت با رشد روانی سالم در دوران نوجوانی مرتبط است (استفنسون و هلم^۹، ۲۰۱۴). سبک‌های فرزندپروری، یکی از مهم‌ترین عوامل تحول و پایداری مشکلات رفتاری فرزندان قلمداد می‌شود (دیاز^{۱۰}، ۲۰۱۳). سبک‌های فرزندپروری، الگوهای استاندارد تربیت فرزند هستند که با آداب و پاسخ‌های معین والدین به رفتارهای فرزندان مشخص می‌شود. سبک‌های فرزندپروری یکی از ویژگی‌های والدین است که به عنوان مجموعه نگرش‌های والدین نسبت به فرزندان تعریف می‌شود که در ارتباط با فرزندان بیان شده و فضای هیجانی‌ای را می‌سازند که در آن رفتارهای والدین ابراز می‌شود (چن^{۱۱} و همکاران، ۲۰۲۰). پژوهش‌های انجام شده نشان دهنده سه نوع سبک فرزندپروری مستبدانه، مقتدرانه و سهل‌گیرانه است که هر کدام از این سبک‌ها می‌تواند پیامدهای مثبت و منفی را در نزد فرزندان به همراه داشته باشد (لاوریچ و ناترر^{۱۲}، ۲۰۲۰). سبک مستبدانه با تقاضای بالای والدین و پاسخدهی کم آنها مشخص می‌شود و با پیامدهای منفی مانند مشکلات رفتاری فرزندان همراه است. سبک فرزندپروری مقتدرانه با ترکیبی از مهارگری و حمایت بالای عاطفی، سطوح مناسبی از استقلال و ارتباط دوسویه میان فرزند و والد را تامین می‌کند. در سبک سهل‌گیرانه که با تقاضای کم والدین و پاسخدهی بالای آنها مشخص می‌شود، والدین با توجه بیش از حد به فرزندان انتظارات کمی از آنان دارند. این شیوه تربیتی با پرخاشگری، رفتار ضداجتماعی، موفقیت ضعیف تحصیلی و مشکلات رفتاری آشکار در فرزندان همراه است (رفاهی و طاهری، ۱۳۹۸). نتایج پژوهش علوی و رضانی (۱۳۹۹)، ارجمند داورانی و همکاران (۱۴۰۰)،

7. Angelis
8. Parenting styles
9. Stephenson, Helme
10. Diaz
11. Chen, He, Cai, Fan
12. Lavrič, Naterer

1. Abdelrahman
2. Wang
3. Meens
4. Tendency to addiction
5. Cuthbertson
6. Lee

موقعیت‌های استرس‌زا می‌شود و حتی رفتارها و فعالیت‌های مناسب در پاسخ به موقعیت‌های اجتماعی را بالا می‌برد (کرایج و گرانفسکی^{۱۵}، ۲۰۱۹). تحقیقات نشان داده است که راهبردهای خودتنظیمی هیجانی با پریشانی روان‌شناختی مرتبط بوده، سازگاری بعدی را پیش‌بینی می‌نماید و تمرکز بر مهارت‌های خودتنظیمی هیجانی می‌تواند در پیش‌بینی و درمان مشکلات مرتبط با سلامت روان مؤثر واقع شود (لی و همکاران، ۲۰۱۹). تحقیقات دیگر نشان داده‌اند که خودتنظیمی هیجانی، سازگاری مثبت و مدیریت فشارهای روانی ناشی از تعارض بین فردی را پیش‌بینی می‌نماید و ارزیابی مجدد به عنوان یک راهبرد خودتنظیمی هیجانی با بهزیستی بالا و گرایش کمتر به رفتارهای اعتیادی مرتبط است (مک‌درموت^{۱۶} و همکاران، ۲۰۱۰).

در ضرورت انجام این پژوهش باید گفت یکی از عوامل اساسی توسعه پایدار و همه‌جانبه توجه ویژه به قشر جوان به ویژه دانشجویان به عنوان گروهی از اندیشمندان است. پرورش استعدادها و توانایی‌های دانشجویان متناسب با نیازها و پیشرفت‌های جامعه می‌تواند زمینه را برای دستیابی به اهداف تعریف شده فراهم کند و آرمان‌های یک ملت را به هدف برساند. در خاتمه با توجه به آسیب‌های روانی و هیجانی در دانشجویان و اینکه این فرآیند می‌تواند زندگی اجتماعی و تحصیلی دانشجویان را با بحران جدی مواجه کند، لازم است اقدامات لازم برای بررسی مولفه‌های روانی و هیجانی و رفتاری آنها انجام شود. بر این اساس به نظر می‌رسد شناسایی نقش سبک‌های فرزندپروری و خودتنظیمی هیجانی در بروز گرایش به اعتیاد دانشجویان یکی از راهکارهای اساسی در پیشگیری از شکل‌گیری چنین گرایشی در دانشجویان باشد، زیرا بهترین راه برای پیشگیری از بروز مشکل، تمرکز بر علل و عواملی که باعث مضرترین خواص می‌شود. با کشف روابط بین سبک‌های فرزندپروری با گرایش به اعتیاد با میانجی‌گری خودتنظیمی هیجانی، می‌توان با تدوین الگوهای عملی برای کاهش گرایش به اعتیاد دانشجویان، آموزش‌های لازم را به آنان ارائه کرد. به طور خلاصه می‌توان گفت که عوامل مختلفی در زمینه مسائل روان‌شناختی، خانوادگی، شناختی و اجتماعی مؤثر بر گرایش به اعتیاد دانشجویان توسط پژوهشگران داخلی و خارجی مورد بررسی قرار گرفته است، اما تلاش قابل توجهی برای طراحی مدل پیشگیرانه گرایش به اعتیاد دانشجویان در کشور ما صورت نگرفته است. بنابراین، هدف کلی پژوهش حاضر بررسی برازش مدل پیش‌بینی گرایش به اعتیاد دانشجویان بر اساس سبک‌های فرزندپروری با نقش میانجی‌گری خودتنظیمی هیجانی بود. فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر هستند:

فرضیه اول: سبک‌های فرزندپروری (مقتدرانه، مستبدانه و سهل‌گیرانه) بر خودتنظیمی هیجانی و گرایش به اعتیاد دانشجویان دارای اثر مستقیم و غیرمستقیم معنادار است.

نریمانی و پرنیان‌خوی (۱۴۰۰) و بنچایا^۱ و همکاران (۲۰۱۹) بیانگر آن است که سبک‌های فرزندپروری والدین دارای اثری مستقیم و معنادار در سوق دهی نوجوانان و جوانان به اعتیاد دارد.

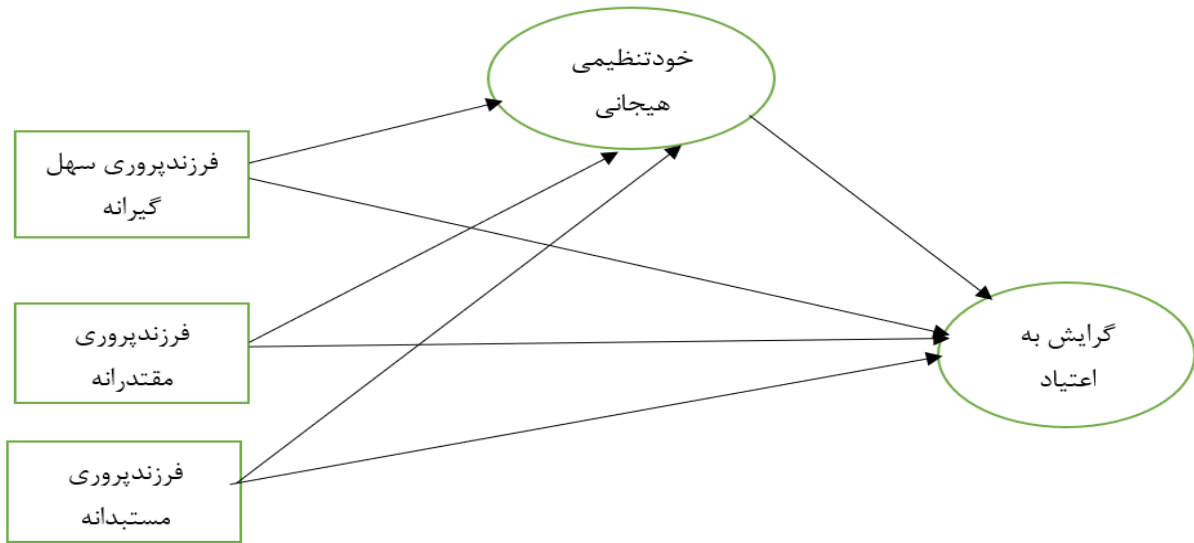
متغیرهای مختلفی هستند که می‌توانند بروز گرایش به اعتیاد را سبب شوند. یکی از متغیرهایی که به عنوان میانجی مطرح شده و نقش موثری در افزایش گرایش به اعتیاد در نوجوانان و جوانان دارد، خودتنظیمی هیجانی^۲ است. پژوهش باتکلز و پریچ^۳ (۲۰۱۸) نشان داد که یکی از متغیرهای مرتبط با سبک فرزندپروری، خودتنظیمی هیجانی است. همچنین پژوهش نساییان و اسدی (۱۳۹۷) حاکی از نقش سبک فرزندپروری در پیش‌بینی خودتنظیمی هیجانی بود. علاوه بر این بر اساس نتایج پژوهش ژو^۴ و همکاران (۲۰۲۲)؛ مالسزا^۵ (۲۰۱۹)، هریویک^۶ و همکاران (۲۰۱۸) و کیروان^۷ و همکاران (۲۰۱۷) می‌توان اظهار داشت که خودتنظیمی هیجانی در بهبود مولفه‌های روان‌شناختی همچون اضطراب و افسردگی، تنظیم هیجان و خودکارآمدی به عنوان یک مولفه تأثیرگذار خودنمایی می‌کند. این در حالی است که نتایج پژوهش فتحی و همکاران (۱۴۰۰)؛ سهرابیان و همکاران (۱۳۹۹)؛ بحرای و همکاران (۱۳۹۹)؛ علاقیند و همکاران (۱۳۹۸)؛ کاویانی و همکاران (۱۳۹۸)؛ شباهنگ و همکاران (۱۳۹۸)؛ جیانگ^۸ و همکاران (۲۰۲۲)؛ موجسا-کاجا^۹ و همکاران (۲۰۲۱)؛ ژائو^{۱۰} و همکاران (۲۰۲۰) و وانگ و یان^{۱۱} (۲۰۱۸) نشان داده است که خودتنظیمی هیجانی می‌تواند نقش میانجی را بین متغیرهای مختلف ایفا نماید.

بررسی پژوهش‌ها نشان می‌دهد افرادی که در تنظیم هیجانات خود عملکرد ضعیفی دارند (سپهری و کیانی، ۱۳۹۹)، گرایش بالاتری به مصرف مواد مخدر دارند، به عبارتی به نظر می‌رسد هرچه فرد به فعالیت‌های پرهیجان علاقه‌مندتر باشد و در مدیریت و تنظیم هیجانات خود ضعیف‌تر باشد، میل بیشتری به رفتارهای پرخطر همچون وسوسه مصرف مواد دارند. خودتنظیمی هیجانی به توانایی فهم هیجانات، تعدیل تجربه هیجانی و ابراز هیجانات اشاره دارد. بر طبق مدل خودتنظیمی هیجانی گروس^{۱۲} تنظیم هیجان شامل همه راهبردهای آگاهانه و غیرآگاهانه می‌شود که برای افزایش، حفظ و کاهش مؤلفه‌های هیجانی، رفتاری و شناختی یک پاسخ هیجانی به کار برده می‌شود (لی^{۱۳} و همکاران، ۲۰۱۹). خودتنظیمی هیجانی شامل کاهش و کنترل هیجانات منفی و نحوه استفاده مثبت از هیجانات است. خودتنظیمی هیجانی یک فرایند محوری برای همه جنبه‌های عملکرد انسان است و نقش حیاتی در شیوه‌هایی که افراد با تجارب استرس‌زا مقابله می‌کنند و شادی را تجربه می‌کنند، ایفا می‌کند (جوorman و استانتون^{۱۴}، ۲۰۱۶). خودتنظیمی هیجانی سازگاران با عزت‌نفس و تعاملات اجتماعی مثبت مرتبط است و افزایش در فراوانی تجربه هیجانی مثبت باعث مراقبه مؤثر با

9. Mojsa-Kaja
10. Zhao
11. Wang, Yan
12. Gross
13. Li, Li, Wu, Wang
14. Joormann, Stanton
15. Kraaij, Garnefski
16. McDermott

1. Benchaya
2. Emotional self- regulation
3. Butckels, Preich
4. Zhou, Qu, Ge
5. Malesza
6. Herwig
7. Kirwan, Pickett, Jarrett
8. Jiang

فرضیه دوم: خودتنظیمی هیجانی بر گرایش به اعتیاد دانشجویان دارای اثر مستقیم و غیرمستقیم معنادار بوده و در رابطه سبک‌های فرزندپروری با گرایش به اعتیاد دانشجویان نقش میانجی معنادار دارد.



شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

کلیه مراحل انجام پژوهش آگاه شدند. علاوه بر این به این افراد اطمینان داده شده که اطلاعات آنها به شکل محرمانه باقی خواهد ماند و نتایج پژوهش به صورت بی‌نام منتشر خواهد شد.

ابزار سنجش

پرسشنامه گرایش به اعتیاد (ATQ): پرسشنامه گرایش به اعتیاد توسط وید و بوچر^۲ (۱۹۹۲) ساخته شد و تلاش‌هایی در جهت تعیین روایی آن در کشور ایران صورت گرفته است. این پرسشنامه، مقیاس ایرانی آمادگی به اعتیاد است که با توجه به شرایط روانی-اجتماعی جامعه ایرانی توسط زرگر (۱۳۸۵) ساخته شد (نقل از زرگر و همکاران، ۱۳۸۷). این پرسشنامه ترکیبی از عوامل فردی، اجتماعی و خانوادگی را در گرایش نوجوانان و جوانان به اعتیاد را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. این پرسشنامه دارای ۱۸ ماده است. نمره گذاری هر سوال بر روی یک پیوستار از یک (کاملاً مخالفم: نمره ۱) تا پنج (کاملاً موافقم: نمره ۵) است. بر این اساس دامنه نمرات پرسشنامه بین ۱۸ تا ۹۰ است. کسب نمرات بالاتر نشان دهنده گرایش به اعتیاد بیشتر است. روایی سازه این پرسشنامه مورد اندازه‌گیری و مقدار آن به میزان ۰/۷۹ گزارش شده است که نشان دهنده روایی مناسب این ابزار است. همچنین میزان پایایی پرسشنامه نیز با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۶ محاسبه شده است که در حد مطلوب می‌باشد (زرگر و همکاران، ۱۳۸۷). پایایی پرسشنامه گرایش به اعتیاد در پژوهش حاضر با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ محاسبه و ۰/۷۳ به دست آمد.

روش

پژوهش از نوع کاربردی و روش پژوهش توصیفی-همبستگی به شیوه مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش شامل دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان در نیمسال دوم سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بود. در پژوهش حاضر از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبتی استفاده شد. بدین صورت که ابتدا تعداد افراد در هر گروه جامعه با توجه به آمار دانشکده‌ها مورد بررسی قرار گرفت. در این فرایند مشخص شد که در مجموع این واحد دانشگاهی دارای ۱۹۳۰ دانشجو است که در گروه زبان تعداد ۸۷ (معادل ۴ درصد)، در گروه علوم ورزشی تعداد ۱۶۲ نفر (معادل ۸ درصد)، در گروه علوم تربیتی تعداد ۴۷۶ نفر (معادل ۲۵ درصد)، در گروه مشاوره و روان‌شناسی تعداد ۸۹۹ نفر (معادل ۴۷ درصد) و در گروه حقوق تعداد ۳۱۵ نفر (معادل ۱۶ درصد) مشغول تحصیلند. بر این اساس تعداد ۳۴۰ نفر حجم نمونه نیز با همین نسبت تخصیص یافت. چنانکه از گروه زبان تعداد ۱۴ دانشجو، از گروه علوم ورزشی تعداد ۲۷ دانشجو، از گروه علوم تربیتی تعداد ۸۵ دانشجو، از گروه مشاوره و روان‌شناسی تعداد ۱۶۰ دانشجو و از گروه حقوق ۵۴ دانشجو به تصادف انتخاب و در پژوهش شرکت داده شدند. در این بین تعداد ۱۹ دانشجو به پرسشنامه‌ها پاسخ ناقص یا مخدوش دادند که با دانشجویان همان دانشکده جایگزین شدند. معیارهای ورود به پژوهش دانشجویان با دامنه سنی ۱۹-۳۰، داشتن تمایل جهت حضور داوطلبانه در پژوهش و عدم دریافت مداخله روان‌شناختی و داروی روان‌پزشکی در شش ماه اخیر بود. معیار خروج نیز پاسخگویی ناقص و مخدوش و انصراف از ادامه پاسخگویی به پرسشنامه‌ها بود. جهت رعایت اخلاق در پژوهش، رضایت دانشجویان برای شرکت در پژوهش کسب و از

1. Addiction Tendency Questionnaire

2. Wade, Butcher

۰/۸۴ به دست آمد (سلیمانی و حبیبی، ۱۳۹۳). پایایی پرسشنامه در پژوهش اصلی آزاد و همکاران (۱۳۹۸) برای دو خرده مقیاس بازداری هیجانی و ارزیابی مجدد شناختی و نمره کل پرسشنامه به ترتیب با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۲، ۰/۷۴ و ۰/۷۶ محاسبه گردید. در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۳ اندازه گیری شد.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

تجزیه و تحلیل یافته‌ها در دو بخش آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار و ماتریس همبستگی) و آمار استنباطی (مدل‌سازی معادلات ساختاری) و آزمون بوت استروپ انجام شد. فرایند تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و Amos و ویرایش ۲۳ صورت گرفت.

یافته‌ها

نمونه پژوهش حاضر، شامل ۳۴۰ نفر بود که ۱۲۲ نفر مرد (۳۵/۸۸ درصد) و ۲۱۸ نفر زن (۶۴/۱۲ درصد) بودند. همچنین میانگین سنی دانشجویان حاضر در پژوهش ۲۲/۲۵ سال بود. قبل از ارائه نتایج تحلیل آزمون همبستگی پیرسون، پیش‌فرض‌های آزمون‌های پارامتریک مورد سنجش قرار گرفت. بر همین اساس نتایج آزمون کلموگروف-اسمینوف بیانگر آن بود که پیش‌فرض نرمال بودن توزیع نمونه‌ای داده‌ها در متغیرهای گرایش به اعتیاد، سبک‌های فرزندپروری مستبدانه، مقتدرانه و سهل‌گیرانه، مهارت‌های اجتماعی و هیجان‌خواهی برقرار است ($p < 0.05$). همچنین پیش‌فرض همگنی واریانس نیز توسط آزمون لوین مورد سنجش قرار گرفت که نتایج آن معنادار نبود که این یافته نشان می‌داد پیش‌فرض همگنی واریانس‌ها در متغیرهای گرایش به اعتیاد، سبک‌های فرزندپروری مستبدانه، مقتدرانه و سهل‌گیرانه، مهارت‌های اجتماعی و هیجان‌خواهی رعایت شده است ($p < 0.05$). در ابتدا به ارائه یافته‌های توصیفی پرداخته می‌شود.

پرسشنامه سبک‌های فرزندپروری (QPS): در این پژوهش برای ارزیابی سبک‌های فرزندپروری از پرسشنامه سبک‌های فرزندپروری بامریند^۱ (۱۹۷۳) استفاده شد. این پرسشنامه سه سبک فرزندپروری شامل شیوه‌های سهل‌گیرانه، مستبدانه و مقتدرانه را می‌سنجد که توسط اسفندیاری (۱۳۷۴)؛ به نقل از عبدلی و همکاران، (۱۳۹۴) به فارسی ترجمه شده است. این پرسشنامه شامل ۳۰ جمله است که ۱۰ جمله آن شیوه‌های سهل‌گیرانه (۱-۶-۱۰-۱۳-۱۴-۱۷-۱۹-۲۱-۲۴-۲۸) و ۱۰ جمله آن شیوه‌های استبدادی (۲-۳-۷-۹-۱۲-۱۶-۱۸-۲۵-۲۶-۲۹) و ۱۰ جمله آن شیوه‌های قاطع (۴-۵-۸-۱۱-۱۵-۲۰-۲۲-۲۳-۲۷-۳۰) را می‌سنجد. در مقابل هر عبارت، ۵ ستون قرار دارد. عناوین این ستون‌ها عبارتند از: کاملاً موافقم، موافقم، تقریباً موافقم، مخالفم، کاملاً مخالفم است. هر کدام از این ستون‌ها به ترتیب از ۰ تا ۴ نمره‌گذاری می‌شود و با جمع نمرات سوالات مربوط به هر شیوه سه نمره مجزا بدست می‌آید و نمره‌ای که برتری می‌کند به عنوان سبک فرزندپروری مشخص می‌شود. حداقل و حداکثر نمره به ترتیب شامل ۰ و ۴۰ برای هر شیوه فرزندپروری است. بامریند (۱۹۷۳) میزان پایایی این پرسشنامه را با روش بازآزمایی با فاصله زمانی یک هفته ۰/۸۱ برای سهل‌گیر، ۰/۸۵ برای مستبد و ۰/۹۲ برای الگوی مقتدر گزارش نمود. همچنین در تحقیق عبدلی و همکاران (۱۳۹۴) میزان پایایی آن با روش بازآزمایی و با فاصله زمانی یک هفته، برای شیوه سهل‌گیر ۰/۶۹، برای شیوه مستبد ۰/۷۷ و برای شیوه مقتدر ۰/۷۳ بدست آمد. همچنین این پژوهشگران روایی محتوایی پرسشنامه را مطلوب ارزیابی کرده‌اند. لازم به ذکر است پرسشنامه حاضر توسط والدین دانشجویان پاسخ داده شد. پایایی پرسشنامه سبک‌های فرزندپروری در پژوهش حاضر با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای سه سبک فرزندپروری شامل شیوه‌های سهل‌گیرانه، مستبدانه و مقتدرانه محاسبه و به ترتیب ۰/۶۶، ۰/۷۱ و ۰/۷۰ به دست آمد.

پرسشنامه خودتنظیمی هیجانی (ESRQ): پرسشنامه خودتنظیمی هیجانی توسط گروس و جان^۲ در سال ۲۰۰۳ تهیه شد و دارای ۱۰ سوال است و دو بخش ارزیابی مجدد شناختی و بازداری هیجانی را اندازه می‌گیرد. آزمودنی به هر یک از این پرسشنامه‌ها در مقیاس هفت درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالف (نمره یک) تا کاملاً موافق (نمره ۷) پاسخ می‌دهد. دامنه نمرات این مقیاس از ۱۰ تا ۷۰ می‌باشد. نمره بالاتر نشان دهنده خودتنظیمی هیجانی بالاتر در فرد می‌باشد. ضریب همسانی درونی در خرده مقیاس ارزیابی مجدد شناختی برای مردان ۰/۷۲ و برای زنان ۰/۷۹ است. بعلاوه ضریب همسانی درونی در خرده مقیاس بازداری هیجانی برای مردان ۰/۶۷ و برای زنان ۰/۶۹ است. همچنین میزان روایی سازه این پرسشنامه ۰/۸۸ به دست آمد (گروس و جان، ۲۰۰۳). سلیمانی و حبیبی (۱۳۹۳) در پژوهش خود ضریب آلفای کرونباخ را برای خرده مقیاس‌های ارزیابی مجدد شناختی ۰/۷۱ و بازداری هیجانی ۰/۸۱ گزارش نمودند. همچنین میزان روایی محتوایی پرسشنامه نیز

جدول ۱: یافته‌های توصیفی گرایش به اعتیاد، سبک‌های فرزندپروری مستبدانه، مقتدرانه و سهل‌گیرانه و خودتنظیمی هیجانی در دانشجویان

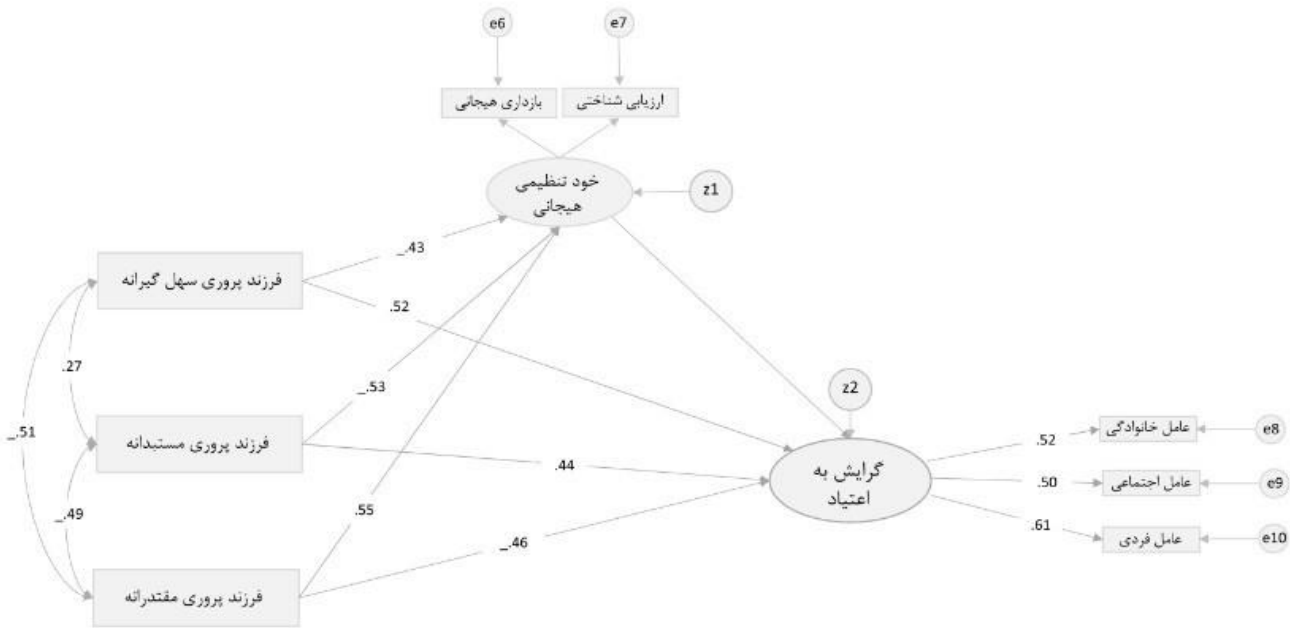
متغیر	میانگین	انحراف معیار
نمره کل گرایش به اعتیاد	۵۷/۰۶	۷/۳۶
عوامل اجتماعی	۲۰/۱۸	۳/۶۹
عوامل خانوادگی	۲۱	۳/۷۹
عوامل فردی	۱۵/۸۸	۳/۲۷
سبک فرزندپروری مستبدانه	۲۵/۳۳	۴/۴۴
سبک فرزندپروری مقتدرانه	۲۰/۱۷	۴/۷۲
سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه	۱۷/۳۲	۳/۱۷
نمره کل خودتنظیمی هیجانی	۳۴/۳۴	۴/۸۶
بازداری هیجانی	۱۴/۱۲	۲/۴۹
ارزیابی مجدد شناختی	۲۰/۲۲	۳/۸۴

پس از ارائه یافته‌های توصیفی متغیرها به ارائه نتایج جداول استنباطی پرداخته می‌شود.

جدول ۲: ماتریس همبستگی پیرسون بین سبک‌های فرزندپروری مستبدانه، مقتدرانه و سهل‌گیرانه و خودتنظیمی هیجانی با گرایش به اعتیاد در دانشجویان

متغیرها	سبک فرزندپروری مستبدانه	سبک فرزندپروری مقتدرانه	سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه	خودتنظیمی هیجانی	گرایش به اعتیاد
سبک فرزندپروری مستبدانه	۱				
معناداری	-				
سبک فرزندپروری مقتدرانه	۰/۲۸**	۱			
معناداری	۰/۰۰۱	-			
سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه	۰/۴۵**	۰/۵۴**	۱		
معناداری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰۱	-		
خودتنظیمی هیجانی	۰/۵۲**	۰/۵۶**	۰/۴۵**	۱	
معناداری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	-	
گرایش به اعتیاد	۰/۴۳**	۰/۴۹**	۰/۵۳**	۰/۵۶**	۱
معناداری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	-

با توجه به ضریب همبستگی پیرسون در جدول ۲ مشخص است بین متغیرهای پژوهش به صورت دو به دو رابطه معنادار وجود دارد. حال پس از اطمینان از وجود همبستگی بین مولفه‌ها به بررسی جدول ضرایب رگرسیونی غیراستاندارد و استاندارد مسیرهای مدل معادلات ساختاری گرایش به اعتیاد دانشجویان بر اساس سبک‌های فرزندپروری با نقش میانجی‌گری خودتنظیمی هیجانی در دانشجویان پرداخته می‌شود.



شکل ۱: الگوی ساختاری نهایی مدل گرایش به اعتیاد دانشجویان بر اساس سبک‌های فرزندپروری با نقش میانجی‌گری خودتنظیمی هیجانی در دانشجویان

جدول ۳: ضرایب رگرسیونی غیراستاندارد و استاندارد مسیره‌های مدل گرایش به اعتیاد دانشجویان بر اساس سبک‌های فرزندپروری با نقش میانجی‌گری خودتنظیمی هیجانی در دانشجویان

ضریب تعیین	مقدار معناداری	ضرایب استاندارد	مقدار بحرانی (t)	خطای استاندارد	ضرایب غیراستاندارد	مسیره‌های مدل
۰/۲۸۴	۰/۰۰۰۱	-۰/۵۳۳	۶/۰۸	۰/۱۴	۰/۸۵۱	سبک فرزندپروری مستبدانه ← خودتنظیمی هیجانی
۰/۱۹۱	۰/۰۰۰۱	۰/۴۳۷	۴/۳۱	۰/۱۰	۰/۴۳۱	سبک فرزندپروری مستبدانه ← گرایش به اعتیاد
۰/۲۹۵	۰/۰۰۰۱	۰/۵۴۵	۶/۳۹	۰/۱۴	۰/۸۹۴	سبک فرزندپروری مقتدرانه ← خودتنظیمی هیجانی
۰/۲۱۳	۰/۰۰۰۱	-۰/۴۶۲	-۴/۵۳	۰/۱۵	-۰/۶۷۹	سبک فرزندپروری مقتدرانه ← گرایش به اعتیاد
۰/۱۸۱	۰/۰۰۰۱	-۰/۴۲۶	-۴/۱۳	۰/۱۲	-۰/۴۹۵	سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه ← خودتنظیمی هیجانی
۰/۲۶۸	۰/۰۰۰۱	۰/۵۱۸	۵/۸۳	۰/۲۳	۰/۳۴۱	سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه ← گرایش به اعتیاد
۰/۲۹۹	۰/۰۰۰۱	-۰/۵۴۷	-۶/۴۲	۰/۰۹	-۰/۵۷۷	خودتنظیمی هیجانی ← گرایش به اعتیاد

دانشجویان دارای اثر مستقیم معنادار بوده و توانسته به ترتیب ۱۸/۱ و ۲۶/۸ درصد از واریانس این متغیرها را تبیین کند. در نهایت خودتنظیمی هیجانی بر گرایش به اعتیاد ($\beta = -0/547, p < 0/05$) دانشجویان دارای اثر مستقیم معنادار بوده و توانسته ۲۹/۹ درصد از واریانس این متغیر را تبیین کند. برای تعیین کفایت برازندگی مدل پیشنهادی، ترکیبی از شاخص‌های برازندگی استفاده شد که نتایج آن در جدول ۳ ارائه شده است. پیش از ارائه توضیحات مربوط به جدول ۳ اشاره به چند نکته ضروری است. از نظر کلی یک الگوی مناسب از لحاظ شاخص‌های برازش باید دارای χ^2 دو غیرمعنادار، نسبت χ^2 دو به درجه آزادی کمتر از ۳، شاخص نیکویی برازش^۱ (GFI)، شاخص

چنان‌که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، سبک فرزندپروری مستبدانه بر خودتنظیمی هیجانی ($\beta = -0/533, p < 0/05$) و گرایش به اعتیاد ($p < 0/05$)، $\beta = 0/437$) دانشجویان دارای اثر مستقیم معنادار بوده و توانسته به ترتیب ۲۸/۴ و ۱۹/۱ درصد از واریانس این متغیرها را تبیین کند. همچنین سبک فرزندپروری مقتدرانه بر خودتنظیمی هیجانی ($\beta = 0/545, p < 0/05$) و گرایش به اعتیاد ($\beta = -0/462, p < 0/05$) دانشجویان دارای اثر مستقیم معنادار بوده و توانسته به ترتیب ۲۹/۵ و ۲۱/۳ درصد از واریانس این متغیرها را تبیین کند. در ادامه سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه بر خودتنظیمی هیجانی ($\beta = -0/426, p < 0/05$) و گرایش به اعتیاد ($\beta = 0/518, p < 0/05$)

1. goodness of fit index

کوچکتر از ۰/۰۹ باشد. ذکر این نکته بسیار ضروری است که اصلی‌ترین فاکتور قضاوت برآزش مدل، توجه به تقریب ریشه میانگین مجذورات خطا (RMSEA) است. چرا که این عامل از تعداد حجم نمونه تاثیر نمی‌پذیرد.

برآزش تطبیقی (CFI)^۱ و شاخص برازندگی هنجار شده^۲ (NFI) بیشتر از ۰/۹۵، شاخص نیکویی برآزش تعدیل یافته^۳ (AGFI) بالاتر از ۰/۹۰، شاخص برازندگی تطبیقی مقتصد^۴ (PCFI) بالاتر از ۰/۵۰، شاخص برآزش افزایشی^۵ (IFI) بزرگتر از ۰/۹، و تقریب ریشه میانگین مجذورات خطا^۶ (AMSE)

جدول ۴: شاخص‌های برازندگی مدل پیشنهادی در پژوهش

AMSEA	NFI	PCFI	CFI	TLI	IFI	AGFI	GFI	P	CMIN/df	df	CMIN
۰/۰۷۷	۰/۹۶۳	۰/۷۱۲	۰/۹۶	۰/۹۵۵	۰/۹۵۲	۰/۹۲۲	۰/۹۵۲	۰/۱۵	۱/۲۱	۲۵۸	۳۱۳/۲۶

برابر با ۰/۷۱۲ (مقدار مطلوب بالاتر از ۰/۵۰)؛ شاخص برازندگی هنجار شده (NFI) برابر با ۰/۹۶۳ (مقدار مطلوب بالاتر از ۰/۹۵)؛ و شاخص جذر میانگین مجذورات خطای تقریب (RMSEA) برابر با ۰/۰۷۷ (مقدار مطلوب کوچکتر از ۰/۰۹) است. این یافته‌های نشانگر برآزش مناسب مدل پیشنهادی است. برای بررسی نقش میانجی‌گری متغیر خودتنظیمی هیجانی در رابطه بین سبک‌های فرزندپروری و مهارت‌های اجتماعی با گرایش به اعتیاد در دانشجویان از آزمون بوت استرپ^۸ استفاده شد.

با توجه به نتایج مندرج در جدول ۴ ملاحظه می‌شود که در مدل پیشنهادی تحقیق برای کل نمونه آزمودنی‌ها شاخص نسبت مجذور خی بر درجه آزادی^۷ (CMIN/df) برابر با ۱/۱۵ (مقدار مطلوب کوچکتر از ۳)؛ شاخص نیکویی برآزش (GFI) برابر با ۰/۹۵۲ (مقدار مطلوب بالاتر از ۰/۹۵)؛ شاخص نیکویی برآزش تعدیل یافته (AGFI) برابر ۰/۹۲۲ (مقدار مطلوب بالاتر از ۰/۹۰)؛ شاخص برازندگی فزاینده (IFI) برابر با ۰/۹۵۲ (مقدار مطلوب بالاتر از ۰/۹۵)؛ شاخص توکرلوئیس (TLI) برابر با ۰/۹۵۵ (مقدار مطلوب بالاتر از ۰/۹۵)؛ شاخص برازندگی تطبیقی (CFI) برابر با ۰/۹۶ (مقدار مطلوب بالاتر از ۰/۹۵)؛ شاخص برازندگی تطبیقی مقتصد (PCFI)

جدول ۵: نتایج آزمون بوت استرپ برای بررسی مسیرهای غیرمستقیم

متغیر پیش‌بین	متغیر میانجی	متغیر ملاک	حد پایین	حد بالا	فاصله اطمینان	اثرات غیرمستقیم
سبک فرزندپروری مستبدانه	خودتنظیمی هیجانی	گرایش به اعتیاد	-۰/۲۲۲	-۰/۱۵۲	۰/۹۵	۰/۲۲۱
سبک فرزندپروری مقتدرانه	خودتنظیمی هیجانی	گرایش به اعتیاد	-۰/۱۴۲	-۰/۷۸	۰/۹۵	۰/۲۴۹
سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه	خودتنظیمی هیجانی	گرایش به اعتیاد	-۰/۲۶۲	-۰/۱۶۹	۰/۹۵	۰/۱۷۶

فرزندپروری والدین دارای اثری مستقیم و معنادار در سوق‌دهی نوجوانان و جوانان به اعتیاد دارد. در تبیین یافته حاضر می‌توان گفت فرزندپروری صحیح یک برنامه حمایتی خانواده و والدین است که مبتنی بر اصول یادگیری اجتماعی است. هدف‌های مطرح در فرزندپروری، پیشگیری از مشکلات رشدی، هیجانی و رفتاری شدید در فرزندان از طریق افزایش دانش، مهارت‌ها، و اعتماد به نفس والدین است (ارجمند داورانی و همکاران، ۱۴۰۰). بر این اساس وقتی والدین در قالب فرزندپروری مقتدرانه، اطلاعات و مهارت‌های لازم جهت ابراز وجود را در اختیار فرزندان خود قرار دهند، می‌توان انتظار داشت که آنان جهت دیده شدن دست به انجام رفتارهای آسیب‌زا همانند گرایش به اعتیاد نزنند. در تبیین دیگر می‌توان بیان نمود، خانواده‌های دارای فرزندپروری ناهنجار همانند فرزندپروری مستبدانه فرزندان را به شیوه‌ای که در نظر آنان اطمینان‌بخش و قاطع است، آزاد نمی‌گذارند. در چنین خانواده‌ای فرزند به استقلال و آزادی فکری تشویق نمی‌شود، در حالی که نوعی

با توجه به نتایج جدول ۵ و در نظر گرفتن اینکه صفر در محدوده بالا و پایین نمرات قرار نگرفته است، نقش میانجی‌گری خودتنظیمی هیجانی در رابطه سبک‌های فرزندپروری مستبدانه، مقتدرانه و سهل‌گیرانه با گرایش به اعتیاد دانشجویان تایید می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر الگویی ساختاری گرایش به اعتیاد دانشجویان بر اساس سبک‌های فرزندپروری با نقش میانجی‌گری خودتنظیمی هیجانی بود. یافته اول پژوهش حاضر نشان داد که اثر سبک‌های فرزندپروری مستبدانه، مقتدرانه و سهل‌گیرانه بر خودتنظیمی هیجانی و گرایش به اعتیاد دانشجویان معنادار بوده است. یافته حاضر با نتایج پژوهش علوی و رضانی (۱۳۹۹)، ارجمند داورانی و همکاران (۱۴۰۰)، نیرمانی و پرنیان‌خوی (۱۴۰۰) و بنچایا و همکاران (۲۰۱۹) همسو بود. این پژوهشگران نشان داده‌اند که سبک‌های

5. Incremental fit index
6. Approximation of root mean squared error
7. Chi-square ratio index/ Degrees of freedom
8. Bootstrap

1. Comparative fit index
2. Normalized fitness index
3. Adjusted goodness of fit index
4. Parsimonious comparative fitness index

اشاره کرد، افراد در مواجهه با شرایط استرس‌زا از راهبردهای مختلفی از جمله نشخوار فکری، سرزنش خود، سرزنش دیگران و تلقی فاجعه‌آمیز به عنوان راهبردهای هیجانی ناسازگارانه استفاده می‌کند (هریویک و همکاران، ۲۰۱۸). در این فرایند نیز خودتنظیمی هیجانی سبب می‌شود تا دانشجویان، با بکارگیری راهبردهای خودتنظیم‌گری از باارزیایی، نشخوار فکری و خوداظهاری منفی جلوگیری کرده و تلاش نمایند تا رابطه خانوادگی و اجتماعی بهنجار خود را با بکارگیری هیجانات و برداشت‌های مثبت از خود و دیگران، گسترش داده و با برقراری روابط سازنده مبتنی بر هیجانات مثبت، افسردگی و استری کمتری را تجربه نماید. این روند باعث می‌شود تا دانشجویان آرامش درونی و ادراک خودارزشی بیشتری را تجربه نموده و نیاز به گرایش به اعتیاد را در خود احساس نکنند. علاوه بر این خودتنظیمی هیجانی سبب می‌شود، دانشجویان ضمن پذیرش هیجانات منفی و مثبت خود به دنبال تسکین فوری هیجانات منفی و یا اجتناب از آنها نباشند. به عبارت دیگر اگرچه این افراد نمی‌توانند ادراکات حاصل از رخداد‌های محیطی آزار دهنده را تغییر دهند، ولی می‌توانند شدت واکنش‌های هیجانی خود را نسبت به موقعیت‌های تنش‌زا و رویدادهای محیطی تغییر دهند. بر این اساس خودتنظیمی هیجانی سبب می‌شود تا دانشجویان به این ادراک برسند که هیجان‌ها قابل تحمل هستند و آنها توانایی مقابله با هیجانات منفی را دارند. این فرایند باعث می‌شود که آنان حتی با ادراک فرزندپروری نابهنجار همانند فرزندپروری سهل‌گیرانه و یا مستبدانه از طرف والدین، در هنگام مواجهه با آثار و علائم روان‌شناختی و شناختی مخرب این فرایند، هیجان منفی خود را مدیریت کرده و نیاز روانی در جهت گرایش به مواد و اعتیاد جهت خودتسکینی را ادراک نمایند.

محدود بودن دامنه تحقیق به دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان و وجود برخی متغیرهای کنترل نشده، مانند وضعیت مالی خانواده‌ها، موقعیت اجتماعی آنها و شیوه‌های فرزندپروری بکارگرفته شده از طرف خانواده‌ها و کیفیت تعامل والدین با دانشجویان از محدودیت‌های این پژوهش بود؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود برای افزایش قدرت تعمیم‌پذیری نتایج، در سطح پیشنهاد پژوهشی، این پژوهش در سایر شهرها و مناطق و جوامع دارای فرهنگ‌های متفاوت، دیگر پایه‌های تحصیلی و کنترل عوامل ذکر شده اجرا شود. با توجه به نقش میانجی معنادار خودتنظیمی هیجانی، پیشنهاد می‌شود تا با بکارگیری مداخلات موثر همانند آموزش خودتنظیمی هیجانی، تلاش شود از بروز گرایش به اعتیاد در نزد دانشجویان کاسته شود.

تشکر و قدردانی

مقاله حاضر برگرفته از رساله دوره دکتری تخصصی نویسنده اول پژوهش در دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد بود. بدین وسیله از تمام دانشجویان حاضر در پژوهش و مسئولین دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان که همکاری کاملی جهت اجرای پژوهش داشتند، قدردانی به عمل می‌آید.

محدودیت و کنترل افراطی از طرف والدین بر او اعمال می‌شود. در این نوع از سبک فرزندپروری اظهارنظر و ارتباط کلامی وسیعی در تعاملات فرزند با والدین وجود ندارد و گرمی و صمیمیت و محبت نسبت به کودک در سطح پایینی است (علوی و رضانی، ۱۳۹۹). این روند باعث می‌شود تا این فرزندان ارتباط اقناع‌گرایانی با والدین برقرار نموده و با آسیب‌پذیری حاصل از آن گرایش بالاتری نسبت به اعتیاد داشته باشند. از طرف دیگر فرزندان که با سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه رشد می‌یابند، قاطع و اطمینان‌بخش رشد نبوده و بر این اساس از شایستگی‌ها و رفتارهای مطلوب اجتماعی برخوردار نبوده و مشکلات رفتاری بیشتری داشته و گرایش به هیجان‌خواهی مفرط و رفتارهای پرخطر همانند اعتیاد را نیز تجربه می‌کنند. این والدین بر دیدگاه خود به عنوان یک بزرگسال تأکید می‌کنند، اما علایق شخصی فرزندان و راه‌های خاص را نیز تصدیق می‌کنند و در نظر می‌گیرند. والدین مقتدر هم‌پذیرنده و هم‌پاسخ‌دهنده هستند. آنها فرزندان را کنترل می‌کنند و مقررات روشنی برای رفتارهای آنان وضع می‌کنند. این روند سبب می‌شود تا آنان رفتارهای غیرهنجارمند، مخرب و آسیب‌زا نظیر تست کردن انواع مخدر را از خود نشان نداده و در عوض با بکارگیری مهارت‌های آموخته شده در اثر فرزندپروری بهنجار، خودتنظیمی هیجانی بالاتری را نیز از خود نشان دهند. یافته دوم پژوهش حاضر نشان داد که خودتنظیمی هیجانی بر گرایش به اعتیاد دانشجویان دارای اثر مستقیم معنادار بوده و توانسته ۳۰ درصد از واریانس این متغیر را تبیین کند. علاوه بر این نتایج نشان داد که خودتنظیمی هیجانی در رابطه سبک‌های فرزندپروری با گرایش به اعتیاد دانشجویان نقش میانجی معنادار دارد. چنانکه سبک‌های فرزندپروری بر گرایش به اعتیاد دانشجویان نیز اثر غیرمستقیم از طریق خودتنظیمی هیجانی دارد. همسو با یافته حاضر آرگایریو و همکاران (۲۰۱۸) و چانگ و همکاران (۲۰۱۷) نشان دادند که یکی از اصلی‌ترین عوامل سوق دهنده نوجوانان و جوانان به سمت اعتیاد و شکل‌گیری گرایش به اعتیاد، بدتنظیمی هیجانی است. همچنین بررسی پژوهش‌ها نشان می‌دهد افرادی که هیجان‌خواهی بالایی دارند یا در تنظیم هیجانات خود عملکرد ضعیفی دارند (سپهری و کیانی، ۱۳۹۹)، گرایش بالاتری به مصرف مواد مخدر دارند، به عبارتی به نظر می‌رسد هرچه فرد در مدیریت و تنظیم هیجانات خود ضعیف‌تر باشد، میل بیشتری به رفتارهای پرخطر همچون وسوسه مصرف مواد دارند. این در حالی است که نتایج پژوهش فتحی و همکاران (۱۴۰۰)؛ سهرابیان و همکاران (۱۳۹۹)؛ بحرایی و همکاران (۱۳۹۹)؛ علاءبند و همکاران (۱۳۹۸)؛ کاویانی و همکاران (۱۳۹۸)؛ جیانگ و همکاران (۲۰۲۲)؛ موجسا-کاجا و همکاران (۲۰۲۱)؛ ژائو و همکاران (۲۰۲۰) و وانگ و یان (۲۰۱۸) نشان داده است که خودتنظیمی هیجانی می‌تواند نقش میانجی را بین متغیرهای مختلف ایفا نماید. در تبیین یافته حاضر می‌توان گفت خودتنظیمی هیجانی باعث می‌گردد افراد بر روی نوع، زمان و چگونگی تجربه هیجان و بیان آن، تغییر طول دوره یا شدت فرایندهای رفتاری و تجربی و یا جسمانی هیجان‌ها تغییراتی را اعمال نماید (مالسزا، ۲۰۱۹). این فرایند باعث می‌شود تا دانشجویان از بروز هیجانات آنی و شتاب‌زده آسیب‌زا که می‌تواند به ایجاد مشکلات روان‌شناختی و هیجانی انجامیده و یا به شدت گرفتن آن دامن زند، خودداری نمایند. همچنین باید

منابع

- فتحی، جلیل، گرینیر، وینست، و درخشان، علی. (۱۴۰۰). خودکارآمدی، تأمل و فرسودگی شغلی در میان معلمان ایرانی زبان انگلیسی به عنوان زبان خارجی: نقش میانجی تنظیم هیجان. *مجله تحقیقات زبان انگلیسی ایران*، ۹(۲)، ۱۳-۳۷.
- کاظمی رضایی، سیدولی، و کاظمی رضایی، سیدعلی. (۱۳۹۹). پیش بینی گرایش به اعتیاد براساس ناگویی خلقی و ابراز وجود در دانشجویان پرستاری. *فیض*، ۲۴(۲)، ۲۲۷-۲۳۵.
- کاوایی، غلامرضا، عالی پور بیرگانی، سیروس، شهینی ییلاق، منیجه، رجبی، غلامرضا. (۱۳۹۸). آزمون و مقایسه مدل رابطه علی ویژگی‌های شخصیتی با کیفیت زندگی و عملکرد تحصیلی با میانجی گری خودکارآمدی تحصیلی و تنظیم هیجان در دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز. *روشها و مدل‌های روان شناختی*، ۱۰(۳۵)، ۸۱-۹۹.
- گاطع‌زاده، عبدالامیر، و مولایی‌راد، محمدرضا. (۱۳۹۹). پیش بینی آمادگی به اعتیاد نوجوانان براساس شیوه‌های فرزندپروری والدین و نقش میانجی منبع کنترل: یک مطالعه توصیفی. *مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان*، ۱۹(۱۲)، ۱۲۷۶-۱۲۶۱.
- نیرمانی، محمد، و پرنیان‌خوی، مریم. (۱۴۰۰). نقش توانمندی ایگو و سبک‌های فرزندپروری در پیش‌بینی آسیب‌پذیری نسبت به اعتیاد با نقش واسطه‌ای سرکوبگری عاطفی در نوجوانان پسر. *اعتیاد پژوهی*، ۱۵(۶۱)، ۱۴۵-۱۶۶.
- Abdelrahman, R.M. (2020). Metacognitive awareness and academic motivation and their impact on academic achievement of Ajman University students, *Heliyon*, 6(9), 419-425.
- Angelis, D. (2015). Factors affecting repeated cessations of injecting drug use and relapses during the entire injecting career among the Edinburgh Addiction cohort. *Journal of Drug and Alcohol Dependence*, 151, 76-83.
- Baumrind, D. (1973). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology*, 4(1), 91-103.
- Benchaya, M. C., Moreira, T. C., Constant, H. M. R., Pereira, N. M., Freese, L., Ferigolo, M & Barros, H. M. (2019). Role of Parenting Styles in Adolescent Substance Use Cessation: Results from a Brazilian Perspective Study. *International Journal of Environment Research and Public Health*, 16(18), 343-356.
- Chen, G., He, J., Cai, Z., Fan, X. (2020). Perceived parenting styles and body appreciation among Chinese adolescents: Exploring the mediating roles of dispositional mindfulness and self-compassion. *Children and Youth Services Review*, 119, 150-110.
- Diaz, Y. (2013). *Association between parenting and child behaviour problems among Latino mothers and children*. Master Thesis. University of Maryland, Maryland.
- Gross, J.J., John, O.P. (2003). Individual differences in two emotion regulation processes: Implications for affect, relationships, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(2), 348-362.
- Herwig, U., Opialla, S., Cattapan, K., Wetter, T.C., Jäncke, L., Brühl, A.B. (2018). Emotion introspection and regulation in depression. *Psychiatry Research: Neuroimaging*, 277, 7-13.
- Jiang, Y., Li, X., Harrison, S.E., Zhang, J., Qiao, S., Decker, S., Zhao, J., Zhao, G. (2022). Long-term effects of a resilience-based intervention on mental health of children
- ارجمند داوانی، راضیه، موسوی نسب، سیدمحمدحسین، و تاشک، آناهیتا. (۱۴۰۰). بررسی مدل علی شیوه‌های فرزندپروری و آمادگی به اعتیاد مواد با نقش واسطه‌ای پرخاشگری و ناگویی خلقی. *خانواده پژوهی*، ۱۷(۳)، ۴۳۹-۴۵۳.
- اسماعیل بیگی ماهانی، منیره، اعیادی، نادر، نبی‌الهی نجف‌آبادی، علی، و رضایی، سامان. (۱۳۹۸). نقش سبک‌های ابراز هیجان و سبک‌های مقابله‌ی مذهبی در گرایش به اعتیاد دانشجویان. *پژوهش در دین و سلامت*، ۵(۴)، ۳۴-۴۷.
- اصلی‌آزاد، مسلم، منشی، غلامرضا، قمرانی، امیر. (۱۳۹۸). اثربخشی درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر تنظیم شناختی هیجان و تحمل ابهام دانش‌آموزان مبتلا به اختلال وسواس فکری- عملی، *فصلنامه روان شناسی افراد استثنایی*، ۹(۳۶)، ۵۳-۳۳.
- بحرایی، ژله، حسینی‌المدنی، سیدعلی، باصری، احمد. (۱۳۹۹). مدل‌یابی تاب‌آوری خانواده بر اساس شادمانی زناشویی، نیازهای بنیادین روانشناختی و معنویت با نقش میانجی تنظیم هیجان. *سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت*، ۴(۴)، ۱۱۱-۱۲۴.
- بوسعیدی، کوروش، رجائی، علیرضا، و بیاضی، محمدحسین. (۱۴۰۰). تأثیر هیپنوتراپی بر تکانشگری، سبک‌های مقابله و علائم اعتیاد معتادان. *علوم پزشکی رازی*، ۲۸(۳)، ۱۹۵-۲۰۹.
- رفاهی، ژاله، طاهری، محمد. (۱۳۹۸). پیش‌بینی سبک‌های فرزندپروری مادران بر اساس طرحواره‌های اولیه و سبک‌های دلبستگی آنان. *فصلنامه زن و جامعه*، ۱۰(۱)، ۱۸۵-۱۶۷.
- سپهری، مینا، کیانی، قمر. (۱۳۹۹). رابطه تنظیم شناختی هیجان و گرایش به اعتیاد: نقش میانجی احساس تنهایی اجتماعی عاطفی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه. *فصلنامه علمی اعتیادپژوهی*، ۱۴(۵۶)، ۳۳۸-۳۱۳.
- سپهری، مینا، و کیانی، قمر. (۱۳۹۹). رابطه تنظیم شناختی هیجان و گرایش به اعتیاد: نقش میانجی احساس تنهایی اجتماعی عاطفی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه. *فصلنامه علمی اعتیادپژوهی*، ۱۴(۵۶)، ۳۳۸-۳۱۳.
- سلیمانی، اسماعیل، حبیبی، یعقوب. (۱۳۹۳). ارتباط تنظیم هیجان و تاب‌آوری با بهزیستی روان‌شناختی در دانش‌آموزان. *فصلنامه روان شناسی مدرسه*، ۳(۴)، ۵۱-۷۲.
- سهرابیان، طاهره، غلامرضایی، سیمین، سپهوندی، محمدعلی. (۱۳۹۹). رابطه روان‌رنجوری و دلبستگی ناایمن با بی‌خوابی: نقش میانجی کمال‌گرایی و تنظیم شناختی هیجان. *فصلنامه مطالعات روان شناختی*، ۱۶(۴)، ۴۱-۵۷.
- شبهانگ، رضا، شجاعی، مهرانه، باقری شیخانگفته، فرزین، حسین‌خانزاده، عباسعلی، و نیکوگفتار، منصوره. (۱۳۹۸). تحلیل ساختاری ارتباط احتکار با مشکلات بین فردی: نقش میانجی دشواری در تنظیم هیجان. *پژوهش‌های کاربردی روان‌شناختی*، ۱۰(۴)، ۴۹-۶۷.
- علاقبند، لیل، پاشاشریفی، حسن، فرزاد، ولی‌الله، آقاییوسفی، علیرضا. (۱۳۹۸). مدلی برای پیش‌بینی طلاق عاطفی بر مبنای سواد عاطفی، سبک‌های مقابله‌ای، کیفیت زندگی و هیجان‌خواهی با میانجیگری تنظیم هیجان. *مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد*، ۶۲(۱)، ۳۸۸-۴۰۲.
- علوی، خدیجه، و رضانی، شیمیا. (۱۳۹۹). نقش سبک‌های فرزندپروری ادراک شده و شفقت به خود در پیش‌بینی آمادگی اعتیاد در جوانان. *اعتیاد پژوهی*، ۱۴(۵۸)، ۸۹-۱۱۲.

emotion regulation. *Transportation Research Part F: Traffic Psychology and Behaviour*, 88, 281-290.

- affected by parental HIV in China: Testing the mediation effects of emotion regulation and coping. *Children and Youth Services Review*, 133, 1063-1069.
- Joormann, J., Stanton, C.H. (2016). Examining emotion regulation in depression: A review and future directions. *Behavior Research and Therapy*, 86, 35-49.
- Kirwan, M., Pickett, S.M., Jarrett, N.L. (2017). Emotion regulation as a moderator between anxiety symptoms and insomnia symptom severity. *Psychiatry Research*, 254, 40-47.
- Kraaij, V., Garnefski, N. (2019). The Behavioral Emotion Regulation Questionnaire: Development, psychometric properties and relationships with emotional problems and the Cognitive Emotion Regulation Questionnaire. *Personality and Individual Differences*, 137, 56-61.
- Lavrič, M., Naterer, A. (2020). The power of authoritative parenting: A cross-national study of effects of exposure to different parenting styles on life satisfaction. *Children and Youth Services Review*, 116, 104-108.
- Li, D., Li, D., Wu, N., Wang, Z. (2019). Intergenerational transmission of emotion regulation through parents' reactions to children's negative emotions: Tests of unique, actor, partner, and mediating effects. *Children and Youth Services Review*, 101, 113-122.
- Malesza, M. (2019). Stress and delay discounting: The mediating role of difficulties in emotion regulation. *Personality and Individual Differences*, 144, 56-60.
- Meens, E.E.M., Bakx, A.WE.A., Klimstra, T.A., Denissen, J.J.A. (2018). The association of identity and motivation with students' academic achievement in higher education. *Learning and Individual Differences*, 64, 54-70.
- Mojša-Kaja, J., Szklarczyk, K., González-Yubero, S., Palomera, R. (2021). Cognitive emotion regulation strategies mediate the relationships between Dark Triad traits and negative emotional states experienced during the COVID-19 pandemic. *Personality and Individual Differences*, 181, 111-116.
- Stephenson, M.T., Helme, D.V. (2014). Authoritative parenting and sensation seeking as predictors of adolescent cigarette and marijuana use. *Journal of Drug Education*, 36, 247-270.
- Wade, N.C., Butcher, J.N. (1992). New measures for assessing alcohol and drug abuse with the MMPI-2: The APS and AAS. *Journal of Personality Assessment*, 58(2), 389-404.
- Wang, L., Yan, F. (2018). Emotion regulation strategy mediates the relationship between goal orientation and job search behavior among university seniors. *Journal of Vocational Behavior*, 108, 1-12.
- Wang, Y., Tian, L., Huebner, E.S. (2019). Parental control and Chinese adolescent smoking and drinking: The mediating role of refusal self-efficacy and the moderating role of sensation seeking. *Children and Youth Services Review*, 102, 63-72.
- Zhao, X., Li, X., Song, Y., Li, C., Shi, W. (2020). Autistic traits and emotional experiences in Chinese college students: Mediating role of emotional regulation and sex differences. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 77, 1016-1020.
- Zhou, Y., Qu, W., Ge, Y. (2022). The role of trait emotional intelligence in driving anger: The mediating effect of